

2010:60

Vattenmöllan

- restaurering av möllarebostadens östra fasad

Antikvarisk medverkan, 2010

Maria Sträng

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2010:60

Vattenmöllan

- restaurering av möllarebostadens östra fasad

Antikvarisk medverkan, 2010
Brunnby socken, 1201
Höganäs kommun
Skåne län

Maria Sträng

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2010 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2010:60
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Möllarebostad efter restaurering
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Vattenmöllan–restaurering av möllarebstadens östra fasad

Innehåll

Inledning	5
Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder	6
Avvikelser från handlingarna	8
Kulturhistorisk bedömning	8
Effekter av restaureringen	8
Källor	8
Tryckta källor	8
Digital källa	8

Höganäs kommun markerad.

Del av Brunnby socken. Vattenmöllan med möllarebostaden ligger alldeles nere vid vattnet mitt emellan Krapperup och Mölle.

Inledning

Antikvariska medverkan vid restaurering av möllarebstaden är utförd av Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, genom byggnadsantikvarie Maria Sträng med bidrag av byggnadsantikvarie Helene Stalin Åkesson, på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne. Dokumentationen består av foton, minnesanteckningar från byggmöten och iakttagelser på plats.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Åtgärder som utförts med bidrag från länsstyrelsen är byte av syll, ommurning av korsvirkesfack, putsning, kalkning samt rödfärgning i samband med återställande av östra fasaden.

Möllarebstadens östra fasad före restaurering

Östra fasaden efter restaurering (fönsterbågar uttagna)

Administrativa uppgifter

Objekt	Vattenmöllan, Krapperup 19:2
Socken	Brunnby socken
Kommun	Höganäs kommun
Länsstyrelsens beslut	434-76098-09
Regionmuseet dnr	L12.20-305-10.1201
Byggherre/beställare	Hans Hansson
Entreprenör	Domstens kulturbyggnadsfirma
Antikvarisk medverkan	Maria Sträng med bidrag av Helene Stalin Åkesson
Byggnadstid	2010-09-02 – 2010-10-07
Slutbesiktning	2010-10-18

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Vattenmöllan uppfördes någon gång under 1600-talet av ägaren till Krapperups slott. Kvarnmiljön kompletterades med en gård och ett flertal olika byggnader tillkom efter hand. Under en period var alla byggnader sammanbyggda.

Själva möllan var i drift fram till 1897. Verksamheten lades ner någon gång under 1960-talet.

Många byggnader är idag borta men kvar finns en boningsdel som ansluter till kvarnhuset och ytterligare två byggnader på gården. När boningsdelen kom till är inte klarlagt men i samband med en kulturhistorisk dokumentation 2004, framkom tecken på att den skulle kunna vara från 1700-talets mitt (Ranby 2004). Inredningen är i huvudsak från början av 1900-talet. Byggnaden användes som bostad fram till 1960-talet. Sedan dess har den stått oanvänd och utan underhåll. En invändig renovering pågår parallellt med åtgärderna på fasaden. På fastigheten finns dessutom en uthuslänga och ett boningshus. Det senare uppfördes som stall men byggdes om på 1960-talet till sommarbostad.

Nuvarande fastighetsägare köpte gården 2003 och har sedan i etapper arbetat med att restaurera byggnaderna. Idag utgör anläggningen den enda kvarvarande vattenmöllan i Höganäs kommun.

Utförda åtgärder

Marken framför fasaden har grävts ur och dränerats. Den befintliga locklistpanelen plockades ned. Konstruktionen bakom panelen visades vara i relativt gott skick. Dock behövdes hela syllen bytas ut då den befintliga var i för dåligt skick att skarvas.

Panelen har fungerat som skydd för väder och vind under en tid då byggnaden stod utan användning och underhåll. Nu har den gjort sitt och korsvirket tas fram för restaurering.

En del av facken på korsvirkeskonstruktionen murades om medan andra bara behövde putsas om (se bilden nedan). Större delen av det obrända lerteglet kunde återanvändas. Där kompletteringar var nödvändigt gjordes detta med bränt lertegel. Som murbruk användes lera från trakten. Murningen avfärgades med kalk-

färg. Timret och den nya bräddörren rödfärgades med slamfärg. Fönsteromfattningarna flyttades och murades om för att komma i samma nivå som den nya fasaden. Parallellt med fasadrestaureringen pågår renovering av interiören inklusive fönsterbågarna.

Fyra större områden behövde endast putsas om medan resterande vägg murades om.

Murarbete på korsvirkeskonstruktionen. Lera och sand blandas med vatten till rätt konsistens, ca 1 del lera på 3 delar sand. Återvänt lertegel muras åter in i konstruktionen för att sedan putsas över med lerbruk som görs något fetare.

Avvikelser från handlingarna

Syllen var i så dåligt skick att den ersattes i sin helhet i stället för att skarvas med nytt virke. I övrigt har inga avvikelser från handlingarna behövts göras.

Kulturhistorisk bedömning

Arbetena har utförts i dialog mellan entreprenör och antikvarisk medverkan. Entreprenören är densamma som vid flera av de tidigare åtgärderna på Vattenmöllan. Det finns på så sätt en kontinuitet i arbetsmetoder. Dessutom finns intresse för och kunskap om kvarnhusets historik och konstruktion.

Effekter av restaureringen

Vattenmöllebyggnaden bidrar med en bra exempelsamling över skånskt byggnadsskick. I och med årets restaurering syns återigen det gamla korsvirket på den östra fasaden. En gavel är sedan förra årets restaurering återigen klädd med spånstickor. Dessutom finns murar av natursten, sticketak, skånskt lertegeltak och traditionell panelklädd gavel. Här ges tillfälle och en plats att studera, uppleva och inspireras av skånskt byggnadsskick och hantverkstradition i en funktionell modern boendemiljö.

De åtgärder som nu har genomförts avser fasaden på möllarebstadens östra långsida. Restaureringen är en del av ett större restaureringsarbete där syftet är att återställa en kvarnmiljö i ett skick som bland annat kan gör den till ett tydligt redskap för kulturhistoriska guidningar. Förhoppningen är att även möjliggöra en rekonstruktion av själva vattenkvarnen. Genom att fullfölja arbetet kan kvarnmiljön levandegöras vilket är viktig inte minst för den förmedlande verksamheten.

Källor

Tryckta källor

Ranby, Caroline. 2004. *Vattenmöllan, Brunnby socken – kulturhistorisk dokumentation 2004 med preliminärt åtgärdsprogram*

Digital källa

<http://www.hembygdshistoria.se/kullens/kullabygd/vattenmollan.htm>, 2010-11-08

Lund 2010-11-08

Maria Sträng

Regionmuseets rapportserie 2010

Kulturmiljö

1. Vä 2:107, Vä sn, FU, Anders Edring, 2009
2. Villa Petterssons trädgård – en restaurering, Svalöv sn, AK, Anna Rabow, 2008
3. Marsvinsholms slott – renovering av balustrader, Balkåkra sn, AK, Kristina Nilén, 2008
4. Gravfältet i Färlöv, Färlövs sn, FU + UN, Tony Björk, 1995 – 2005
5. Glimmebodagården – taktäckning, Brösarps sn, AK, Emelie Petersson, 2009
6. Gylstorp. Medeltida odlingslämningar i Visseltofta sn, FU, Tony Björk & Brita Tronde, 2009
7. Väsby kyrka. Bland taklagare och takläggare, Väsby sn, AK, Petter Jansson, 2009
8. Odysse längs Skånes kuster. Kust och Historia i Skåne. Bertil Helgesson, 2010
9. Övedskloster – restaurering av terrasmuren, Öved sn, AK, Kristina Nilén, 2007-2008
10. Stångby kyrka – utvändig renovering, Stångby sn, AK, Cecilia Pantzar & Kristina Nilén, 2005-2006
11. Kristianstads station – antikvarisk förundersökning, Kristianstad, AF, Emelie Petersson & Heikki Ranta, 2010
12. Allhelgonakyrkan i Lund – utvändig restaurering etapp I, Lunds socken, AK/AM, Petter Jansson, 2009
13. Hotade arter och byggnader –tips och råd vid byggnadsvård. PJ, Nils-Otto Nilsson & Åsa Jakobsson, 2009-2010
14. Människan och landskapet –Metodutveckling, etnobiologi för kulturmiljövård. PJ, Åsa Jakobsson, Anki Karlsson & Cissela Olsson, 2010
15. Vrams Gunnarstorps slott – utvändiga arbeten, Bjuvs sn, AK, Emelie Petersson, 2009
16. Ballingstorpsgården, Kviinge sn, AK, Emelie Petersson, 2010
17. Renovering av stenvalvsbro vid Öveds kloster, Öved sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
18. Mörarps kyrka – invändig renovering och konservering, Mörarps sn, AK, Lotta Eriksson, 2010
19. Tullstorpsåprojektet, Trelleborgs kn, KA, Bertil Helgesson & Cissela Olsson, 2010
20. Örnanäs – arbeten 2009 – 2010, Örkened sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
21. Örtofta slott vid Bråån – kulturhistorisk utredning i samband med våtmarksprojekt, Örtofta sn, Kristina Nilén, 2010
22. Övedsklosters alléer. Öveds sn, PJ, Patrik Olsson, 2010
23. Sporrakulla gård 2010 – tak- och timmerarbeten, Glimåkra sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
24. Gamla begravningsplatsen i Kristianstad, Kristianstad sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
25. Tomelilla Byagård – takarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
26. Tomelilla Byagård – fasadarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
27. Silversmedjan Kv Vapenbrodern 8, Kristianstad, Kristianstads sn, AK Katarina Olsson, 2008
28. Fjälstorps småskola – ommålning av fasad, AM, Helene Stalin Åkesson, 2010
29. Bälteberga Korsvirkeshuset – utvändig renovering, Ottarps sn, AK, Kristina Nilén, 2008-2009
30. Ilstorps kyrka – fönsterarbeten, Ilstorps sn, AK, Lotta Eriksson, 2009 – 2010
31. Heliga Trefaldighetskyrkan – tillbyggnad och invändig ombyggnad, Kristianstad sn, AM, Lotta Eriksson, 2009 – 2010
32. Norra Mellby kyrka – renovering av vapenhusets tak, Norra Mellby sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
33. Lunds domkyrka – ändring av västportalens trappa, Lund, AM, Heikki Ranta, 2010
34. Övedskloster – förändringar vid trädgårdskanalen, Öveds sn, AK, Kristina Nilén & Lars Salminen, 2009-2010
35. Östra Karup kyrkogård, Östra karup sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
36. Blåherre mölla – en kvarnmiljö för möten mellan då och nu, Maglehems sn, BMU, Ingela Blomén, Helen Carlsson & Helene Stalin Åkesson, 2009 – 2010
37. Mejeriet Skarhults gods – takrenovering, Skarhult sn, AM, Kristina Nilén, 2010
38. Saltkokningshuset - utvändig ommålning, Karlskrona, AM, Emelie Petersson, 2010
39. Glimmebodagården, Brösarps sn, AM, Emelie Petersson, 2010
40. Smedtorpet, Hässleholm sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
41. Tobaksmonopolet 2010 – fasadrenovering, Fjälkinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
42. Ballingstorps trädgårdar, Kviinge sn, DK, Cissela Olsson, Emelie Petersson & Brita Tronde, 2010
43. Södra Mellby mölla – tre vingar och en vingbalk, Södra Mellby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2008-2010
44. Bondrumsgården 2010, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
45. Torsebro krutbruk 2010 – murnings- och snickeriarbeten, Färlöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
46. Ekestad folkskolepark – arbeten i fyllecellerna, Österslöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010

47. Övraby mölla – utvändig renovering samt lyft och lagning av kuggkrans, Övraby sn, AM, Ingela Blomén, 2010
48. Scan i Ängelholm – där svenskt fläsk blev brittiskt bacon och Ystadkorven kryddades med känsla, Ängelholms sn, BD, Helene Stalin Åkesson med bidrag av Ingela Blomén och Anna Rabow, 2010
49. Parkeringsplats Uppåkra, FU, Catherine Svensson, 2003
50. Johannishus slott – utvändig renovering, AM, Emelie Petersson, 2010
51. Västra Strö kyrka – utvändig renovering, Västra Strö sn, AK, Helen Carlsson (med bidrag av Maria Sträng), 2008
52. Paviljongen, Åhus museum, FU & MD, Johan Dahlén, 2009
53. Baptistkapellet i Oppmanna – timmerarbeten på pastorsbostaden, Oppmanna sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
54. Vad som trots allt försvinner – ett forskningsprojekt om dokumentation och värdering av svårbevarat kulturarv, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2008-2010
55. Ryttmästarebostället – flygelbyggnad, Gärds Köpinge sn, AM, Heikki Ranta, 2009
56. Utvändig restaurering och svampsanering av Fränninge kyrka, Fränninge sn, AK, Mia Jungskär och Heikki Ranta, 2008-2009
57. Fjärestads kyrka – renovering av tornet, Fjärestads socken, AM, Heikki Ranta, 2009
58. Brösarps station – omläggning av tak, Maglehems sn, AM, Emelie Petersson 2010
59. Aosehus återigen, fjärde året på borgen, Åhus sn, UN, Helén Lilja m.fl, 2010
60. Vattenmölan – restaurering av möllarebostadens östra fasad, Brunnby sn, AM, Maria Sträng, 2010

Förkortningar: AF- antikvarisk förundersökning AK- antikvarisk kontroll AM- antikvarisk medverkan AU- arkeologisk utredning DK- dokumentation, övrigt FU- arkeologisk förundersökning KA- kulturhistorisk analys MD- murverksdokumentation OU- osteologisk undersökning PJ- projektrapport VP- vårdplan UN- arkeologisk undersökning BD- byggnadsdokumentation BAD- byggn-ark-dokumentation BMU- byggnadsminnesutredning
